

ימים? אם לא יתחטא ביום השלישי וביום השביעי לא יטהר" (במדבר י"ב). אפשר להוסיף כהנה וכהנה תמיהות וכנראה שעלינו להבין שלא הכל הלכה שיטתית. לא כל המעשים מוכתבים על ידי נורמות משפטיות מובנות. השיח המשפטי תופש מקום של כבוד, והוא חשוב, אך אין הוא השיח היחיד. יש מותר ואסור שאינם חלק מההלכה המשפטית. אין הם מנותקים ממנה, הם חודרים אליה, ומתנתקים ממנה ולא הכל 'הלכה'.

רוצה להזמין את עלון עת לדרוש לבית הכנסת שלך?

רוצה לחתום על מנוי שנתי לכתב העת "דעות" בהוצאת התנועה?

פנה למשרד התנועה!

לקבלת עדכונים שוטפים על פעילות התנועה הצטרפו לרשימת התפוצה שלנו במייל! פנו אלינו דרך הדוא"ל: neemaney@toravoda.org, il, באמצעות הטלפון 02-5611761 או דרך אתר האינטרנט שלנו בכתובת www.toravoda.org.il

טוידיו רענן 077-7657665

● ערב עיון בנושא "השטר לנישואין בצדק ובמשפט", שנועד לתת פתרון הלכתי מניעתית לבעיית העגינות וסרבנות הגט. הערב יתקיים בשיתוף קהילת "איחוד עולם" ו"מרכז צדק לנשים". הערב יתקיים בתאריך 17.7 (כ' באב) בשעה 21:00, בבית כנסת "איחוד שיבת ציון", רח' בן יהודה 86. הכניסה חופשית. שבת התנועה הבאה תתקיים בשבת פרשת כי תבוא, י"ז-י"ח באלול (1.9-31.8) במלון "גולן" בטבריה. תכנית השבת תפורסם בהמשך.

לטגובות: atlidrosh@gmail.com

● לפרטים נוספים על פעילויות בתנועה בקרו באתר התנועה www.toravoda.org.il או פנו למשרד התנועה בטלפון 02-5611761

● העלון יוצא ביסודו קרן poppers - prins stichting ומופץ ע"י א.ש. הפצה למהדרין (אלי) 050-2454329

מכללת רוברט מ' ברן בית מורשה בירושלים

בתי מדרש איכות ביתיות פתיחות

הנכם מוזמנים ללמוד בבית מדרש תורני עם לימודים אקדמיים ברמה גבוהה ותכניות מחקר מתקדמות

בית מדרש בינתחומי

תוכניות לתואר שני

בית מדרש בינתחומי:

בית מדרש לגברים בית מדרש לנשים ע"ש ד"ר משה גרין תוכנית הלכה לנשים

תואר שני:

החוג לתלמוד החוג לפילוסופיה יהודית

לימודי תעודה:

עיתונאות ותקשורת פסיכולוגיה יהודית

ההיילאה ע=ליו

קמפוס קרית מוריה המזכירות האקדמית 02-6216465 www.bmj.org.il studies@bmj.org.il

בית מדרש איכות ביתיות פתיחות

מאחורי חלון הראווה של מצוות טהרה

זאב ספראי

פרשתנו הינה הבסיס למצוות טהרה שפעם תפסו מרכיב מרכזי בחיי היום יום היהודי. טבילה במים לטהרה רוחנית מוכרת היטב גם בדתות אחרות, אבל לכאורה מצוות טהרה שלנו שונה. אצלנו טובל מי שנטמא, ולכל נוהגי הטהרה בסיס משפטי מדוקדק הקובע באיזה סוג מים טובלים, בכמה מים, כיצד עוברת הטומאה בנגיעה, בהתקרבות, בישיבה, בעמידה משותפת על דבר טמא, פרטי פרטים של חוקים.

מצוות הטהרה מוטלת רק על הכוהנים: "ויאמר ה' אל משה אמר אל הכהנים בני אהרן ואמרת אלהם לנפש לא יטמא בעמיו" (ויקרא כא א). ישראלים חייבים בטהרה רק אם ברצונם לבוא למקדש, אבל חכמים החילו את המצווה על כלל ישראל. קשה להגדיר באיזה סטטוס משפטי מצויה הרחבה זו. היא איננה חובה, אבל הרבה יותר ממצוות חסידות. אצלנו, כידוע מברכים על קיום מצווה, ומה שאין מברכים עליו - אינו מצווה. על טבילה מברכים, ובכל זאת זו איננה חובה. על עניין זה של הסטטוס המשפטי ברצוני לעמוד בדבר תורה קצר זה.

השיח הדתי כיום מבוסס כולו על השיח המשפטי. אותי לימדו שעיקרה של היהדות הוא ההלכה, וכל התנהגות נבחנת במאזניים משפטיות מוגדרות: או שהדבר מצווה הלכתית או שהוא איסור. השיח ההלכתי השתלט על כל השאלות. האם מותר/צריך לסגת מיהודה ושומרון? האם מותר/צריך לפנות את חבל קטיף? האם מותר/צריך לסרב לפקודה כזאת? האם מותר/צריך לשלוח ילד לבית ספר כזה או אחר? וכו'. בכל יכוח דתי וציבורי נשמעים טיעונים משפטיים, וממילא גם למומחי המשפט זכות קדימה, והכל מתחרים במי יתמכו יותר פוסקי הלכה.

הלכות טהרה מאפשרות לנו הצצה אחרת מאחורי חלון הראווה. בדורנו בטלו מצוות הטהרה, היעדר המקדש וחוסר האפשרות לחדש את אפר החטאת

צעירי נאמני תורה ועבודה

לדרוש

עת לדרוש - גליון 12, פרשת חוקת, התשס"ז

לא אפשרו לקיים את המצווה. לא שמענו מעולם מי פסק על ביטול המצווה (שעוד נהגה בימי תנאים ואמוראים). מעבר לכך, גם לא שמענו מי החליט על קיומן של חלק מהמצוות, כגון נטילת ידיים לפני אוכל או ביציאה מבית קברות. רבים מקפידים על טבילה ערב יום כיפור, על טבילה לפני כתיבת שם ה' בספר תורה וכן הלאה. וכבר אינני מדבר על מנהגי תימהוניים דתיים המבלים במים דרך קבע. מצד אחד אנו כולנו טמאים, ואם כך מה תועיל לנו נטילת ידיים? ומצד שני אנו מקפידים שהנטילה תהיה בכלי, שיש בו שיעור, מברכים וכן הלאה.

ניחא, כל זה בזמננו כשאנו שומרים רק על זכר למצווה. אך כך היה גם בזמן תנאים ובזמן המקדש. מצד אחד הטומאה חלה בעקבות אירועים המנוסחים בפרטי פרטים הלכתיים, רק חור בגודל קבוע מעביר טומאה, ורק כלי מטיב מסוים חוסם את הטומאה. מצד שני שומעים אנו שגם מי שטהור חייב לטבול לפני כניסתו לקודש. וכן הכוהן הגדול ביום כיפור טובל כמה פעמים אף שהיה טהור. כן נהגו כוהנים לטבול לפני אכילת תרומה, גם אם לא נטמא. באמצע בית הקברות בבית שערים מצוי מקווה. למה הוא נועד? הרי מי שנגע בקבר טמא שבעת

מעמד האישה בחברה ישראלית

אחת המהפכות הגדולות ביותר במאה השנים האחרונות הינה המהפכה במעמד האישה בחברה, תחום בו עוסקת פרופ' אליס שלוי. פרופ' שלוי יסדה את שדולת הנשים בישראל וכיהנה קרוב ל-20 שנה כיושבת ראש האירגון. במשך 15 שנה ניהלה את בית הספר "פלך" בירושלים, ולפני מספר חודשים זכתה בפרס ישראל על מפעל חיים.

קרוב ל-20 שנה היית יו"ר שדולת הנשים בישראל, משהו השתנה מאז?

במרוצת השנים השתנה הרבה מאוד, אך הדבר המרכזי שהשתנה הינו המודעות של הנשים עצמן לכך שהן מופלות לרעה. כשהקמנו את השדולה, הדבר הראשון שעשינו היה לנסוע בכל רחבי הארץ על מנת לברר מהם הנושאים שמעיקים על נשים בישראל. גיליתי כמה הנושא בו פעלתי במשך שנים, בעיות בבתי הדין הרבניים, נתפס כבעיה מרכזית בארץ. עד אז לא ידעתי שהבעיה כל כך נפוצה.

היו הרבה מאוד נשים שטענו בהתחלה שלא רע להם, ורק כאשר התחלתי לשאול שאלות סביב מעמד האישה הן הבינו שאפילו בקיבוץ אין שיוויון. כיום, לא קיימת אישה בארץ שתגיד שאין בעיה לנשים. חל שיפור עצום במודעות. קח לדוגמה את נושא הטרדה המינית - תמיד הייתה הטרדה מינית, אבל אף אחת לא העזה להתלונן, בטח ובטח לא כנגד נשיא המדינה. אני מאמינה שזו התקדמות מאוד משמעותית, כי בלי מודעות לא היה מניע לשינוי המצב.

אילו עוד דברים צריכים להשתנות?

ראשית, צריך לשנות את המעמד של בתי הדין הרבניים. מעמד האישה בבתי הדין כבי רע, כבר 20 שנה פועלות נשים לשינוי והמצב עדיין לא השתפר. אמנם ניתן למצוא מספר שינויים חיוביים, כגון טוענות רבניות. וישנה יועצת לרבנים הראשיים, אך בפועל ישנן אלפי נשים עגונות ומסורבות גט. למען האמת זה כלל לא משנה כמה יש - אפילו אם ישנה אחת זו בושה וחרפה. בנוסף, יש היום יותר נשים שחיות מתחת לקו העוני - בעיקר אמהות חד הוריות או נשים מובטלות. הפער בהכנסה בין גברים לנשים עדין גדול מאוד. בנוסף, נשים הן הקורבנות העיקריים של אלימות במשפחה.

מה הפתרונות לבעיות שהצגת?

אני חושבת שיש שני מוסדות עיקריים המהווים מכשול לקידום מעמד האישה. את הראשון כבר ציינתי - המוסד הרבני האורתודוקסי ובתי הדין הרבניים. לא ייתכן שהחברה הישראלית נשלטת על ידי הרבנות, אף על פי שהיא מייצגת אחוז נמוך מאוד באוכלוסייה. אני חושבת שאנו זקוקים לנישואים וגירושים אזרחיים ולתת מעמד שווה גם לזרמים לא אורתודוקסים ביהדות.

המוסד השני הוא הצבא. הדרגות הגבוהות

דאיון עם פרופ' אליס שלוי

בצבא נותנות כרטיס כניסה לתפקידים בכירים במגזר הציבורי. ניתן לראות דוגמאות בולטות לכך בכנסת ובממשלה. אני חושבת שזה מהווה מכשול אמיתי לקידום מעמד האישה. רק אם נתקדם לקראת הסכם שלום והצבא יפסיק להיות גורם כה מרכזי בחיינו נוכל לשנות מצב זה.

האם את מאמינה שניתן ליצור שיוויון בין המינים ביהדות? במהלך ההיסטוריה היהדות נבנתה כחברה בה גברים נמצאים במעמד גבוה יותר מנשים - האם ניתן לשנות יסודות אלה?

נראה לי כי חלה מהפכה גדולה במה שנקרא 'האורתודוקסיה המודרנית'. ככל שנשים ירכשו יותר ידע ומומחיות ומעמד בתוך הקהילות השונות, זה יביא לשינוי בדורות הבאים. אני מאמינה שידע הוא המפתח לכך ולשינוי בחברה. עם הזמן גם הזרם האורתודוקסי יסמיק נשים לרבנות. בודאי שזה יקח עוד זמן אבל זה יקרה.

לאחרונה פורסם שאת מציעה לפסול מפלגות שקוראות להקים מדינת הלכה.

כשנציגים נבחרים בכנסת אומרים שהם לא רוצים כנסת, לא ייתכן שהם ישבו באותה כנסת. לא מקובל עלי שיהיה ייצוג בכנסת למפלגות שמודות בפה מלא שהן חותרות לתיאוקרטיה במקום לדמוקרטיה. אסור לנו לתת לאויבי הדמוקרטיה לנצל את הדמוקרטיה לצרכיהם. כשיש כל-כך הרבה אזרחים לא יהודים במדינה, מה יהיה מקומם במדינת הלכה? שנית, כל זמן שאנו לא מספקים חינוך יהודי נרחב ומעמיק לילדינו, אי אפשר לצפות מהם לשמור מצוות וכל עוד לא כולם שומרי מצוות אין על מה לדבר.

כיצד את רוצה לראות את החברה הישראלית פועלת בעוד עשור?

אני מקווה לראות חברה צודקת, רודפת שלום, המאפשרת לכל אזרחיה למצוא את עצמם, בלי אפליות, בלי הבדל דת, גזע ומין. אני מאמינה שאחת הדרכים להגשמת מטרות אלה היא מתן דגש רב יותר על החינוך במדינה. ישנה בורות בכל הקשור ליהדות, לתולדות העם, ולעושר התרבותי העצום שיש ביהדות, החל מהתנ"ך ועד לספרות זמנינו. בורות זו מביאה לגסות-רוח, שהיא בעוכרינו. אם נחזור לשורשים התרבותיים שלנו, נתחבר לערכים ולעקרונות הבסיסיים אליהם היהדות מחנכת.

האם יש לך מסר שאת רוצה להעביר לציבור הדתי?

להפסיק להסתגר בתוך הג'טו' ולהתחבר עם הזרמים האחרים ביהדות. לא על מנת להחזיר בתשובה, אלא מתוך כבוד הדדי. אני מרגישה שיש צימאון עצום בציבור ללמוד ולהרחיב את הידע ויש לעודד זאת. חשוב שנדע להפנים שישנן גם דרכים אחרות לקיים את השבת ולהתפלל - וגם הם לגיטימיות.

מקום האישה ביהדות

לא ניתן להתעלם מהמגמה ההולכת וגוברת בשנים האחרונות בחברה הדתית, לאפשר לנשים לבצע תפקיד נרחב כמה שיותר בבית הכנסת. המגמה הזו מתבלטת היטב במספר מניינים 'שוויוניים', המשתייכים לקהילה האורתודוקסית בירושלים, שם נשים, בין השאר, עולות לתורה וקוראות פסוקי דזמרה. בעיני רבים תפיסה זו נחשבת כפריצת המהפכה הפמיניסטית בתוך העולם היהודי השמרני. בעיני, היא פשוט מפספסת את הנקודה.

בין אם תרצו בכך ובין אם לא, במסגרת ההלכתית של התפילה במניין האישה תשאר לנצח במקום השני. דווקא הניסיון העיקש להקנות מעמד שווה בין גברים לנשים מנציח את עצם ה'אפליה' בין המינים בתוך היכל בית הכנסת. אמנם ניתן למצוא היתר הלכתי המאפשר לנשים לעלות לתורה וכו', אך אישה לעולם לא תוכל לקרוא את חזרת הש"ץ ולהיות שותפה מלאה לחלקים המהותיים ביותר בסדר התפילה. נוצר מצב שהוא בבחינת "כולם שווים, אבל יש כאלה ששווים יותר".

אל תבינו אותי לא נכון - אני רואה בניסיון להקנות לנשים הרגשת שייכות בתוך בית הכנסת שאיפה מבורכת, אך כזו שאינה פוגעת במטרה. מדוע שאישה תשחק כינור שני בעולם הפולחן הגברי? במיוחד כשלא חסרים ביהדות מצוות וטקסים דתיים. הקשורים ישירות לעולמה של האישה. אמרו לי מדוע יש שאיפה כה חזקה של נשים להשתלב בתוך סדר התפילה, בעוד שמעטים הם הגברים שמתעקשים להדליק נרות שבת יחד עם נשותיהם? הרגשתי היא שנשים רבות רואות את עולמן הדתי כנחות לעומת זה של הגברים - והתגובה לכך היא רצון לקיים פולחן דתי דווקא בדרכיו של הגבר.

במקום לשים את הדגש על שילוב האישה בתפילה, במעמד נחות בו היא יכולה לקחת רק חלק שולי, הייתי רוצה להציע לפתח עולם תורני-רוחני נשי עצמאי. כזה שאינו נותן לנשים להרגיש שהן בעלות עולם רוחני נחות מגברים כלל וכלל. צריך לומר באופן חותך: אישה אינה צריכה להדמות לגבר על מנת לנהל חיים יהודיים-רוחניים-הלכתיים מלאים.

אלפיים שנות לימוד, שהתמקדו כמעט לחלוטין בגברים, הקנו לציבור הגבר מקום

אלעד קפלן

מרכזי מאוד בסדר היום הדתי - אך בימינו אין זה צריך לבוא על חשבון ביטוי נשי עצמאי! רק בעשורים האחרונים זכינו לראות התקדמות רצינית בתחום לימוד התורה בקרב נשים. מדובר בתהליך ארוך ומאתגר, שצריך לתת דגש על הדברים המעסיקים את האישה, על דרכיה היחודיות וצרכיה בעולם התורני.

לדעתי המאמץ הדתי - ליברלי צריך להתמקד בפיתוח יצירה זו והבאתה לידי ביטוי בצורה היחודית שלה. קחו לדוגמה את הטבילה במקווה. עבור נשים רבות חוויה זו מעיקה ולעיתים אף משפילה. מדוע יש להתפשר על כך? כשם שהתפילה במניין מהווה מרכיב בסיסי בעולמו של הגבר הדתי, כך גם פעולת הטבילה בעולמה של האישה הדתית. הייתי מצפה שדרך לימוד תורה, ניתוח כתובים וכוח היצירה, נשים יפכו את המקווה לגורם משמעותי ורוחני בסדר עולמם. כשם ש"אין אדם למד אלא במקום שלבו חפץ", כך נשים צריכות לעמוד על כך ש"אין אישה טובלת אלא במקום שליבה חפץ". כשם שבנינו מקומות תפילה מפוארים על מנת לשרת את ציווי התפילה במניין, כך ראוי שנשים יתעקשו על הפיכת המקווה - וזו רק דוגמה - למקום מאיר פנים, שבו ניתן למצוא משמעות רוחנית.

לא די בכך - ישנן מצוות רבות וחשובות שמשום מה נהפכו לנחותות בעיני נשים רבות, שמעדיפות למצוא ביטוי רוחני דווקא בדרך הגברית של הנחת תפילין והתעטפות בטלית. למעשה, עצם התפיסה של מצוות המזוהות עם נשים כ'נחותות', רק מדגישה את עומק הבעיה. על ידי פיתוח החשיבה התורנית הנשית ויצירת עולם הלכתי יחודי ובעל משמעות סביב עולמה של האישה, ניתן ליצור שוויון (אך לא בהכרח דמיון) בין תפקיד האישה ותפקיד הגבר בפולחן היהודי!

אין בדברי נגד שאיפה להקנות לאישה מקום מכובד במסגרת בית הכנסת, מקום שפעמים רבות מהווה גם מרכז קהילתי. עם זאת, אני סבור שבטעם ההתמקדות בכך אנו מפספסים את הנקודה. אינני מסתפק במתן ביטוי שולי לנשים בתוך עולם יהדות גברי - החזון צריך להתמקד בפיתוח עולם היהדות הנשי, באופן שיאפשר לנשים דתיות למצוא את עצמן בעולם רוחני ששם אותן במרכז ולא בשוליים.

צידוד
לפרסום בעלון או שיתוף פעולה אחר ניתן לפנות
ליוותם ברום: 054-7566101
02-5611761

neemaney@toravoda.org.il